

SMITTLÄGET I SVERIGE

FÖR DJURSJUKDOMAR OCH ZONOSER 2023

*Kapitelutdrag:
Aujeszzkys sjukdom*

SMITTLÄGET I SVERIGE FÖR DJURSJUKDOMAR OCH ZONOSER 2023

ISSN 1654-7098

SVA:s rapportserie 104

SVAESS2024.0001.sv.v20240703

Redaktör: Karl Ståhl

Avdelningen för epidemiologi, sjukdomsövervakning och riskvärdering
Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA), 751 89 Uppsala

Författare: Märit Andersson, Gustav Averhed, Charlotte Axén, Anna Bonnevie, Ulrika Bratteby Trolte, Erika Chenais, Mariann Dahlquist, Rikard Dryselius, Helena Eriksson, Linda Ernholm, Charlotta Fasth, Malin Grant, Gittan Gröndahl, Sofia Gunnarsson, Gunilla Hallgren, Anette Hansen, Marika Hjertqvist, Mia Holmberg, Cecilia Hultén, Hampus Hällbom, Georgina Isak, Karoline Jakobsson, Tomas Jinnerot, Jerker Jonsson, Madeleine Kais, Ulrika König, Emelie Larsdotter, Neus Latorre-Margalef, Johanna Lindahl, Mats Lindblad, Anna Lundén, Anna Nilsson, Oskar Nilsson, Maria Nöremark, Karin Olofsson-Sannö, Anna Omazic, Ylva Persson, Emelie Pettersson, Ivana Rodriguez Ewerlöf, Thomas Rosendal, Tove Samuelsson Hagey, Caroline Schönning, Marie Sjölund, Hedvig Stenberg, Karl Ståhl, Lena Sundqvist, Robert Söderlund, Magnus Thelander, Henrik Uhlhorn, Anders Wallensten, Stefan Widgren, Camilla Wikström, Ulrika Windahl, Beth Young, Nabil Yousef, Siamak Zohari, Erik Ågren, Estelle Ågren

Typsättning: Wiktor Gustafsson

Omslag: Vildsvinskranium hittat i samband med kadaversök i Västmanland under utbrottet av afrikansk svinpest. Foto: Andreas Norin/Pantheon. Formgivning: Rodrigo Ferrada Stoeherl.

Upphovsrätt för kartdata: Eurostat, Statistiska centralbyrån och Lantmäteriet för administrativa och geografiska gränser i kartor.

Riktlinjer för rapportering: Riktlinjer för rapportering introducerades 2018 för de kapitel som berör sjukdomar som enbart drabbar djur. Riktlinjerna bygger på erfarenheter från flera EU-projekt, och har validerats av en grupp internationella experter inom djurhälsoövervakning. Målet är att vidareutveckla dessa riktlinjer i global samverkan, och de har därför gjorts tillgängliga som en wiki på samarbetsplattformen GitHub (<https://github.com/SVA-SE/AHSURED/wiki>). Välkommen att bidra!

Layout: Produktionen av denna rapport sker fortsatt primärt genom en rad verktyg med öppen källkod. Metoden möjliggör att textunderlaget kan redigeras oberoende av mallen för rapportens grafiska utformning, vilken kan modifieras och återanvändas till framtida rapporter. Mer specifikt skrivs kapitel, tabeller och figurtexter i Microsoft Word och konverteras sedan till typsättningspråket LaTeX och vidare till PDF med hjälp av ett eget paket skrivet i det statistiska programmeringsspråket R. Paketet använder dokumentkonverterarmjukvaran pandoc tillsammans med ett filter skrivet i språket lua. De flesta figurer och kartor produceras i R och LaTeX-biblioteket pgfplots. I och med att rapportens huvudspråk från och med i år är svenska har utvecklingen för 2023 års rapport fokuserat på att anpassa hela processen till att fungera med olika språk. Processen för att generera rapporten har utvecklats av Thomas Rosendal, Wiktor Gustafsson och Stefan Widgren.

Tryck: Ljungbergs Tryckeri AB

© 2024 SVA. Den här publikationen är öppet licensierad via CC BY 4.0. Du får fritt använda materialet med hänvisning till källan om inte annat anges. Användning av foton och annat material som ej ägs av SVA kräver tillstånd direkt från upphovsrättsinnehavaren. Läs mer på <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

Förslag till citering: Smittläget i Sverige för djursjukdomar och zoonoser 2023, Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA), Uppsala. SVA:s rapportserie 104. ISSN 1654-7098

Denna rapport kan komma att uppdateras eller korrigeras efter tryck. Den senaste versionen finns alltid tillgänglig på www.sva.se.

Aujeszzkys sjukdom

Figur 9: Under 2023 analyserades 2 359 prover från 586 grisbesättningar för Aujeszzkys sjukdom (AD) inom ramen för det aktiva övervakningsprogrammet. Alla prover var negativa för antikroppar mot AD-viruset. Foto: Marie Sjölund.

BAKGRUND

Aujeszzkys sjukdom (Aujeszky's disease, AD) är en virussjukdom som huvudsakligen drabbar gris och som orsakas av ett herpesvirus (Suid herpesvirus-1). Sjukdomen kallas också pseudorabies eller *mad itch*, eftersom djurets beteende till följd av den kraftiga klåda som drabbar andra djurslag än gris vid infektion kan påminna om rabies. AD har en negativ påverkan på grisproduktionen i stora delar av världen, även om den har utrotats från grispopulationen i många länder. AD är utbredd i europeiska vildsvinspopulationer; dessa kan fungera som reservoarer. Deras betydelse för smittspridningen till gris och andra tamdjur är dock ofullständigt känd. Under de senaste åren har det förekommit flera AD-utbrott hos grisar i Frankrike, varav många har kopplats till kontakt med vildsvin. Andra arter än gris utvecklar kliniska symtom men anses dock inte vara viktiga för att föra sjukdomen vidare. Ett fåtal fall av infektion hos människa har rapporterats, men AD anses inte vara en zoonotisk sjukdom.

Sverige har varit officiellt fritt från AD sedan 1996 (kommissionens beslut 96/725/EU med ändringar). Denna status uppnåddes genom ett nationellt, statligt finansierat, kontrollprogram som infördes 1991 och

som drevs av Djurhälsovården (nuvarande Gård & Djurhälsan). Gård & Djurhälsan ansvarar också för det pågående aktiva övervakningsprogrammet som finansieras av Jordbruksverket.

SJUKDOM

Den kliniska bilden av AD hos gris varierar beroende på hur gammalt det infekterade djuret är. Unga grisar får kraftiga symtom medan äldre djur är mer motståndskraftiga. Infekterade spädbrisar och smågrisar utvecklar feber, anorexi och neurologiska symtom. Dödligheten är nästan 100 procent. Vuxna grisar uppvisar endast övergående symtom med feber, nedsatt aptit och lindriga symtom från luftvägarna. Hos suggor kan reproduktionsstörningar förekomma, inklusive omlöp, aborter, dödfödda eller svagfödda smågrisar. Andra djurarter än gris utvecklar neurologiska symtom som kraftig klåda, svaghet och svalgförlamning. Drabbade djur dör vanligtvis inom 1–2 dagar.

LAGSTIFTNING

AD är en förtecknad sjukdom (kategori C, D och E) i djurhälsolagen (EU) 2016/429. Sverige är officiellt fritt från sjukdomen i enlighet med (EU) 2021/620. Övervakning för att påvisa frihet från AD genomförs i enlighet med (EU) 2020/689. AD är anmälningspliktigt vid klinisk misstanke enligt SJVFS 2021/10 (K12).

ÖVERVAKNING

Syftet med övervakningen är att dokumentera fortsatt frihet från sjukdomen. Övervakningsprogrammet utformades med en prevalens mellan besättningar på 0,5 procent, en prevalens inom besättningen på 50 procent och en risk för introduktion på 1 på 20 år. Proverna analyseras för antikroppar mot AD-viruset med hjälp av en kompetitiv ELISA (SVANOVIR® PRV-gB-Ab ELISA, Svanova, Uppsala, Sweden). Prover som blir positiva analyseras med en andra konfirmerande ELISA (SVANOVIR® PRV-gE-AB/PRV-gE-Ak, Svanova, Uppsala, Sverige). Vid klinisk misstanke om AD analyseras prover med avseende på förekomst av virus eller virusgenom. Alla analyser utförs på Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA).

Passiv övervakning

Djurägare och veterinärer ska anmäla kliniska misstankar om AD till Jordbruksverket eller SVA och alla misstankar följs upp med en utredning. Utredningarna kan omfatta provtagning av sjuka eller döda djur, undersökning av besättningen med avseende på förekomst av kliniska symtom och analyser av produktionsdata.

Aktiv övervakning

Prover från övervakningen av porcint respiratoriskt och reproduktivt syndrom (PRRS) som tas på slakteri används för den aktiva övervakningen av AD. Övervakningen utförs av

Gård & Djurhälsan (se kapitlet om PRRS för mer information, sidan 74). Inom detta program provtas grisar från slumpvis utvalda produktionsbesättningar vid slakt under hela året på 9 slakterier som slaktar cirka 99,5 procent av Sveriges grisar. Tre prover per besättning tas vid varje provtagningsstillfälle. År 2023 beräknades det att 2 400 prover behövde analyseras för att kunna dokumentera frihet på önskad nivå och upptäcka en nyintroduktion av sjukdomen.

Aktiv övervakning av AD hos svenska vildsvin har också genomförts årligen sedan år 2000 (se kapitlet ”Smittsamma sjukdomar hos vildsvin” på sidan 129). Undantaget var 2018 då övervakningen inte genomfördes på grund av en omfördelning av medel.

RESULTAT

Passiv övervakning

Under 2023 utreddes två kliniska misstankar om AD hos grisar. En av misstankarna uppstod på grund av neurologiska symtom hos smågrisar och den andra på grund av kastningar och feber i en grupp gyltor. I båda utredningarna undersöktes vävnader från drabbade smågrisar/foster för förekomsten av viruset som orsakar AD med PCR. Alla prover var negativa, och båda misstankarna kunde avskrivas.

En misstanke om AD hos en räv utreddes också 2023. Råven avlivades på grund av neurologiska symptom (cirkelgång, ataxi, huvudskakningar). Vävnadsprover från råven analyserades med PCR och resultaten blev negativa.

Aktiv övervakning

Under 2023 analyserades 2 359 prover från grisar från 586 besättningar som tagits vid 792 provtagningsstillfällen (vissa besättningar provtogs mer än en gång under året) inom ramen för det aktiva övervakningsprogrammet (tabell 5). Alla prover var negativa för antikroppar mot AD-viruset.

DISKUSSION

Syftet med övervakningen är att dokumentera frihet från AD och att upptäcka en introduktion av sjukdomen innan den får stor spridning i grispopulationen. På så vis bidrar övervakningen till att Sverige förblir AD-fritt. Utformningen av den aktiva övervakningen för AD har förändrats flera gånger sedan Sverige förklarades officiellt fritt från sjukdomen 1996. Fram till 2008 användes prover som samlats in från suggor och galtar vid slakt. Under 2009 analyserades även prover som samlats in från slaktgrisar i PRRS-övervakningsprogrammet. Sedan 2011 har AD-övervakningen enbart baserats på de prover från slakterierna som samlats in för PRRS-övervakningsprogrammet. Baserat på den övervakning som genomfördes 2023 beräknas sannolikheten för frihet från AD vara >99 procent.

REFERENSER

Robertsson JÅ, Wierup M (2000) The eradication of Aujeszky's disease from pig production in Sweden. *Vet Rec* 31(1):152–153

Tabell 5: Antalet slaktsvin och besättningar som provtagits vid slakteriet i den aktiva övervakningen av Aujeszky's sjukdom varje år 2012-2023.

År	Antal provtagna djur	Antal provtagna besättningar
2012	2152	623
2013	1548	488
2014	2028	537
2015	2383	521
2016	2418	506
2017	2625	546
2018	2706	514
2019	2548	507
2020	2407	469
2021	2176	433
2022	2353	445
2023	2359	586